

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 63/2002 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av elmarknadslagen och 4 kap. 6 § naturgasmarknadslagen

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 22 oktober 2002 en proposition med förslag till lagar om ändring av elmarknadslagen och 4 kap. 6 § naturgasmarknadslagen (RP 218/2002 rd) till ekonomiutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall lämna utlåtande till ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- industriråd Arto Lepistö och konsultativ tjänsteman Päivi Janka, handels- och industriministeriet
- lagstiftningsråd Risto Eerola, justitieministeriet
- professor Tuomas Ojanen
- professor Ilkka Saraviita
- professor Kaarlo Tuori
- professor Veli-Pekka Viljanen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i elmarknadslagen. Syftet är att bredda lagens bestämmelser om avtalsskydd för konsumenter till att gälla försäljning av el i fastigheternas interna elnät. Likaså utsträcks enligt förslaget elanvändarens valfrihet att skaffa sig el av den leverantör han eller hon önskar också till fastighetsnäten. Bestämmelser om standardsättning skall komplettera bestämmelserna om skadestånd på grund av fel i elleveransen. Den systemansvarigas roll som en neutral aktör som handhar en offentlig förvaltningsuppgift kommer att anges exaktare i lagen än vad nu är fallet. Propositionen innehåller ock-

så ett förslag till lag om ändring av 4 kap. 6 § naturgasmarknadslagen.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 september 2003.

I motiveringen till lagstiftningsordning speglar regeringen bestämmelserna mot grundlagens 15 § om egendomsskydd. Enligt motiveringen kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Trots det har regeringen ansett det önskvärt att grundlagsutskottet yttrar sig om propositionen i samband med riksdagsbehandlingen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Skyldighet att utveckla elnätet

Den stamnätsinnehavare som påförts systemansvar skall enligt den föreslagna kompletteringen till 16 § 1 mom. i elmarknadslagen upprätthålla och utveckla sina verksamheter och tjänster som omfattas av systemansvaret samt upprätthålla, driva och utveckla sitt elnät och övriga anläggningar som behövs för skötseln av systemansvaret samt förbindelserna till andra nät så att förutsättningarna för en effektivt fungerande elmarknad kan tryggas.

I samband med naturgasmarknadslagen ansåg grundlagsutskottet att bestämmelserna om en allmän skyldighet att utveckla nätet och aggregaten var motiverade och lämpliga med hänsyn till den specifika karaktären hos den egendom som bestämmelserna gällde (GrUU 4/2000 rd, s. 2—3). Den uttryckliga skyldighet en stamnätsinnehavare med systemansvar har att upprätthålla och utveckla elnätet är viktig för att elsystemet i vårt land skall fungera och vara driftsäkert. Den som tilldelats en framträdande roll med tanke på elsystemsfunktionen åläggs enligt utskottets mening redan nu av bestämmelserna att på behörigt sätt ta hänsyn till det allmännas intressen i sin verksamhet. I det avseende tydliggör den föreslagna bestämmelsen bara de förpliktelser elmarknadslagen ålägger den systemansvariga. En stamnätsinnehavare med systemansvar kan enligt elmarknadslagen i prissättningen beakta kostnaderna för att uppfylla förpliktelsen. Regleringen kommer inte att bli oskälig för den som ålagts systemansvar. På denna punkt kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Ingående av avtal

I 25 d § 4 mom. föreskrivs det att en elanvändare skall ha möjlighet att ingå elnätsavtal och elförsäljningsavtal om eldistribution via distributionsnätsinnehavarens nät. Bestämmelsen innebär enligt motiveringen skyldighet att överlåta nyttjanderätten i fråga om fastighetens interna elnät och därmed fastighetsinnehavarens egen-

dom. Denna skyldighet framgår inte helt klart av bestämmelsen och därför vore det skäl att ännu överväga om betydelsen kunde preciseras.

Grundlagsutskottet har i praktiken ansett att förpliktelser av det föreslagna slaget är lämpliga när det gäller eldistributionsnät och annan likartad egendom av speciell art (GrUU 19/1994 rd och GrUU 4/2000 rd, s. 2 första spalten). Den föreslagna bestämmelsen ålägger elanvändaren att ersätta fastighetsinnehavaren för de kostnader som ändringsarbeten med anknäpning till elmätningen har förorsakat. Bestämmelsen är alltså inte oskälig för fastighetsinnehavaren. Lagförslaget kan också på denna punkt behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Regelverkets retroaktiva verkningar

Lagen tillämpas enligt ikraftträdelsebestämmelsens 2 mom. också på elavtal som ingåtts innan lagen trädde i kraft. En viktig faktor i detta sammanhang är att elmarknadslagens 6 a kap., som gäller minutförsäljare, till följd av det föreslagna 25 § 4 mom. blir tillämplig också på elavtal om försäljning via ett internt elnät i en fastighet. På avtal som ingåtts innan lagen trädde i kraft tillämpas också 27 f § om standardsättning på grund av avbrott i nättjänsten.

Avtalsförhållandens fortbestånd omfattas av det egendomsskydd grundlagens 15 § 1 mom. garanterar. Grundlagsutskottet har i praktiken förhållit sig restriktivt till retroaktiva ingrepp, även om det inte är en absolut regel att ingrepp inte får göras i avtalsförhållanden (GrUU 37/1998 rd, s. 2 första spalten och GrUU 48/1998 rd, s. 2 andra spalten samt övervägandena i dem). Utskottet har utifrån de allmänna förutsättningarna för begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheterna också bedömt lagstiftning som gör intrång på egendomsskyddet (GrUU 5/2002 rd).

I 6 a kap. i elmarknadslagen handlar det om att skydda konsumenten vid avtal på elmarknaden. Med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna är alltså grunderna för bestämmelserna godtagbara. Grundlagsutskottet har i ett ti-

digare utlåtande om elmarknadslagens 6 a kap. (GrUU 33/1998 rd) konstaterat att grundlagens bestämmelser om egendomsskydd inte ställer något hinder för att bestämmelserna får retroaktiv verkan. Följaktligen påverkar de föreslagna bestämmelserna inte lagstiftningsordningen.

Bestämmelserna om standardersättning på grund av avbrott i eldistributionen tillämpas på avbrott som sker efter lagens ikraftträdande. På grund av jämlikhetsbestämmelsen i grundlagens 6 § är det på sin plats att konsumentskyddsbestämmelser av detta slag också, som regeringen föreslagit, skall gälla avtal som ingåtts innan lagen trädde i kraft. Bestämmelsen blir inte oskälig för avtalsparterna. Även på denna punkt kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Övriga omständigheter

I 42 § 2 mom. föreskrivs om rätten för tjänstemän vid elmarknadsmyndigheten att utföra granskningar. Av bestämmelsen framgår indirekt att granskningen bara kan gälla samman slutningar och inrättningar som utövar verksamhet som skall övervakas. Följaktligen kan granskningarna i praktiken inte utsträckas till lokaler som är hemfridsskyddade med stöd av 10 § 1 mom. i grundlagen. Denna begränsning bör dock enligt utskottet nämnas i lagen (GrUU 2/2002 rd, s. 4 andra spalten).

Utlåtande

Grundlagsutskottet anför

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 7 januari 2003

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Paula Kokkonen /saml
vordf. Riitta Prusti /sd
medl. Tuija Brax /gröna
Klaus Hellberg /sd
Esko Helle /vänst
Gunnar Jansson /sv
Jouko Jääskeläinen /kd
Marjukka Karttunen /saml
Jouni Lehtimäki /saml

Johannes Leppänen /cent
Pekka Nousiainen /cent
Heli Paasio /sd
Osmo Puhakka /cent
Pekka Ravi /saml
Markku Rossi /cent
Ilkka Taipale /sd
ers. Veijo Puhjo /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Sami Manninen.